NOVARA
CONSULTING GROUP

This document was translated from English by machine and may contain mistakes. The English original is at https://www.novaracg.com/2026/07/22/the-procurement-theater-problem-procedural-assurance-evidentiary-assurance-and-the-governance-of-accessibility-ai/.

Problem teatru zamówień publicznych: zapewnienie proceduralne, zapewnienie dowodowe i zarządzanie sztuczną inteligencją w obszarze dostępności

Heather Grizzle · July 22, 2026

Checklists, demos and VPATs create confidence without evidence. Procurement theater, and the evidentiary assurance accessibility AI buyers need.

Spis treści

1. Streszczenie
2. Problem polityki
3. Analiza instytucjonalna
4. Implikacje dla zarządzania
5. Stanowisko polityczne NCG
6. Kwestie wdrożeniowe
7. Stanowisko końcowe
8. Bibliografia
9. Nota autorska

Streszczenie

Instytucje nabywające systemy sztucznej inteligencji na potrzeby dostępu komunikacyjnego są coraz bardziej przekonane, że opanowały ryzyko, a przekonanie to jest coraz mniej uzasadnione. Opiera się ono na artefaktach: wypełnionych listach kontrolnych, dokumentacji dostawcy, scenariuszowych prezentacjach, wynegocjowanych zapisach gwarancyjnych, złożonych oświadczeniach o dostępności. Każdy z tych artefak-

tów jest autentyczny. Żaden z nich, ani osobno, ani łącznie, nie jest zaprojektowany, by odpowiedzieć na pytanie, na które instytucja faktycznie potrzebuje odpowiedzi — czy system będzie działał bezpiecznie, niezawodnie i odpowiednio w kontekście wdrożenia, dla którego jest nabywany.

Niniejsze wydanie nazywa ten stan teatrem zamówień publicznych i dowodzi, że ma on charakter strukturalny, a nie złośliwy. Specjaliści ds. zamówień są nagradzani za proceduralną kompletność. Dostawcy są nagradzani za przekonującą prezentację. Obie strony mogą w pełni wywiązać się ze swoich obowiązków, podczas gdy kluczowe pytanie o skuteczność pozostaje niezbadane. Rozwiązaniem nie jest więcej dokumentacji. Jest nim zmiana obowiązującego standardu z zapewnienia proceduralnego, które pyta, czy wymagane kroki zostały podjęte, na zapewnienie dowodowe, które pyta, czy zebrane dowody były w stanie odkryć prawdę.

Novara Consulting Group's position is that this distinction will become the defining competency of public sector AI governance, and that institutions should begin building the evidentiary capacity to make it now, before deployment rather than after failure.

Problem polityki

Zarządzanie nie jest mierzone aktywnością. Jest mierzone tym, czy podjęte działania są w stanie odkryć prawdę. Większość obecnych procesów zamówień na AI w zakresie dostępności nie przechodzi tego testu nie dlatego, że proces jest niedbały, lecz dlatego, że został zaprojektowany dla innej klasy produktu.

Traditional procurement instruments assume that a product's capabilities are stable, observable, and largely disclosed by the manufacturer. Under that assumption, collecting artifacts is a reasonable proxy for verifying performance. Artificial intelligence systems mediating linguistic access violate every part of the assumption. Performance varies by signer, register, regional variation, lighting, camera geometry, latency, subject matter, and the presence or absence of the non-manual grammatical features from which this publication takes its name. A system that performs adequately in a controlled demonstration may degrade substantially in a clinical intake, a disciplinary hearing, or an emergency communication. Nothing in a standard artifact package is constructed to reveal that degradation.

Problem ten podtrzymują trzy pomyłki pojęciowe. Dokumentację traktuje się jako walidację, choć dokumentacja rejestruje to, co twierdzi dostawca, a nie to, co faktycznie robi system. Certyfikację traktuje się jako skuteczność działania, choć certyfikacja zazwyczaj poświadcza zgodność procesu, a nie jakość wyników. Zgodność traktuje się jako efektywność, choć zgodność mierzy dopasowanie do standardu technicznego, a nie to, czy osoba Głucha lub niedosłysząca uzyskała funkcjonalny dostęp komunikacyjny. Proces zamówień, który nie potrafi rozróżnić tych trzech pojęć, generuje ryzyko instytucjonalne wprost proporcjonalne do liczby wypełnionych formularzy, ponieważ każdy wypełniony formularz zwiększa pewność, nie zwiększając wiedzy.

Analiza instytucjonalna

Struktura bodźców wyjaśnia trwałość tego wzorca bardziej przekonująco niż jakakolwiek narracja o złej woli. Biura zamówień działają w ramach systemów audytowych, które sprawdzają, czy wymagane kroki zostały podjęte, a nie czy były one epistemicznie adekwatne. Teczka zawierająca raport zgodności dostawcy w zakresie dostępności, zapis demonstracji oraz wynegocjowane zapisy umowy przechodzi audyt. Teczka dokumentująca, że instytucja niezależnie przetestowała system na reprezentatywnej grupie użytkowników Głuchych w reprezentatywnych warunkach i uznała go za niewystarczający, tworzy ryzyko harmonogramowe i ekspozycję polityczną. System nagradza tę pierwszą teczkę.

Dostawcy stają przed symetrycznym bodźcem. Rynki AI w zakresie dostępności nagradzają jakość prezentacji, spójność narracji i szybkość zawarcia kontraktu. Dostawcy rzadko są proszeni o ujawnienie warunków awarii, a jednostronne ich ujawnienie wiąże się z kosztem konkurencyjnym. Dowody publiczne nie potwierdzają jeszcze twierdzenia, że obecne komercyjne systemy AI do języka migowego zostały ocenione w niezależnie skonstruowanych, reprezentatywnych dla wdrożenia warunkach testowych z opublikowanymi wynikami. W braku takich dowodów twierdzenia marketingowe i samodzielnie wytworzona dokumentacja stają się domyślnie zapisem instytucjonalnym.

Grupa dotknięta skutkami pochłania pozostałe ryzyko. Osoby Głuche i niedosłyszące zazwyczaj nie są stroną procesu zamówień, rzadko są reprezentowane w testach akceptacyjnych i stykają się z systemem dopiero po ustanowieniu zaufania instytucjonalnego i podpisaniu umowy. W tym momencie ciężar dowodu zostaje odwrócony. Użytkownik musi wykazać, że system zawiódł, w obliczu zapisu instytucjonalnego stwierdzającego, że przeprowadzono należytą staranność i uznano system za zgodny. Ta in-

wersja jest zasadniczą szkodą teatru zamówień publicznych i jest wytwarzana całkowicie przez legalnych aktorów postępujących zgodnie z legalnymi procedurami.

Rozumiane w kategoriach tradycji instrumentów rządzenia, zamówienia publiczne nie są formalnością administracyjną, lecz instrumentem działania publicznego, a wybór instrumentu determinuje, kto ma prawo głosu, co liczy się jako dowód i gdzie spoczywa odpowiedzialność. W zestawieniu z literaturą dotyczącą narracji przyczynowych, dominująca opowieść o niepowodzeniach AI w zakresie dostępności jest opowieścią o wypadku, w której nieprzewidywalna technologia okazjonalnie zawodzi i żaden aktor nie ponosi odpowiedzialności. Ramy dowodowe przedstawione tutaj wspierają inną narrację, przynajmniej narrację o nieumyślności: niepowodzenia są przewidywalne, warunki, w których występują, są możliwe do odkrycia z wyprzedzeniem, a decyzja o niezbadaniu ich sama w sobie jest decyzją w zakresie zarządzania.

> Decyzja o tym, by nie patrzeć, sama w sobie jest decyzją z zakresu zarządzania.

Implikacje dla zarządzania

Przejście od zapewnienia proceduralnego do dowodowego wymaga od instytucji zadawania innego zestawu pytań i traktowania odpowiedzi jako kryteriów akceptacji, a nie informacji tła. Jakie dowody wspierają dane twierdzenie i czy są to dowody dotyczące skuteczności działania, czy dowody dotyczące procesu? Kto wygenerował dowody, w jakiej relacji handlowej do wyniku i z jaką przejrzystością metodologiczną? Czy wynik może zostać niezależnie odtworzony przez stronę niezainteresowaną powodzeniem zamówienia? W jakich konkretnych warunkach system zawodzi, z jaką częstotliwością i z jakim rozkładem dotkliwości w różnych populacjach użytkowników? A gdy takie awarie wystąpią podczas wdrożenia, która strona ponosi odpowiedzialność, jakim mechanizmem, w jakim terminie i z jakim środkiem zaradczym dostępnym dla dotkniętej osoby?

Pytania te robią więcej niż tylko podnoszą poprzeczkę dowodową. Przenoszą odpowiedzialność. Teczka zamówienia, która na nie odpowiada, ustala, co instytucja wiedziała, kiedy to wiedziała i co zaakceptowała. Teczka zamówienia, która na nie nie odpowiada, ustala jedynie, że instytucja zakończyła proces. W świetle kształtujących się oczekiwań w zakresie zarządzania, w tym ram opartych na ryzyku wymagających od organi-

zacji scharakteryzowania kontekstu użycia i udokumentowania ryzyka rezydualnego, drugi rodzaj teczki staje się coraz trudniejszy do obrony.

Kompetencją, o którą tu chodzi, jest instytucjonalna zdolność odróżnienia pewności od dowodu. Zdolność ta nie tkwi w listach kontrolnych. Tkwi w narzędziach ewaluacyjnych, w umiejętności określenia reprezentatywnych warunków testowych oraz w gotowości do traktowania twierdzenia dostawcy jako hipotezy, a nie ustalenia.

Stanowisko polityczne NCG

Novara Consulting Group stoi na stanowisku, że nabywanie AI w zakresie dostępności powinno być regulowane przez zapewnienie dowodowe, oraz że z tej zasady wynikają następujące pozycje.

Dokumentację sporządzoną przez dostawcę należy traktować jako twierdzenie wymagające weryfikacji, a nigdy jako samą weryfikację. Jej funkcja w dokumentacji procesu zakupowego polega na ustaleniu, co dostawca zadeklarował, co jest kwestią odpowiedzialności, a nie dowodu

Niezależna ewaluacja powinna być przeprowadzana w warunkach reprezentatywnych dla rzeczywistego kontekstu wdrożenia, obejmujących populacje użytkowników, rejestry językowe, tematykę oraz warunki środowiskowe, z jakimi system zetknie się w trakcie użytkowania. Ewaluacja przeprowadzona w innych warunkach odpowiada na pytanie, którego instytucja nie zadała.

Warunki awarii powinny być twierdząco ujawniane i uregulowane kontraktowo przed przyznaniem zamówienia. System, którego tryby awarii nie są udokumentowane, nie został oceniony, niezależnie od ilości towarzyszącej mu dokumentacji.

Interesariusze Głusi i niedosłyszący powinni uczestniczyć w ustalaniu kryteriów akceptacji i projektowaniu ewaluacji, a nie wyłącznie w informacji zwrotnej po wdrożeniu. Udział po ukształtowaniu się zaufania instytucjonalnego jest konsultacją jedynie z nazwy.

Odpowiedzialność za awarię powinna być jednoznacznie przypisana w momencie nabycia, z określonym środkiem zaradczym i ścieżką eskalacji dostępną dla dotkniętej osoby, a nie wyłącznie dla instytucji zamawiającej.

Kwestie wdrożeniowe

Instytucje przyjmujące postawę dowodową powinny spodziewać się trzech praktycznych tarć. Pierwszym jest harmonogram. Niezależna ewaluacja wydłuża cykle nabycia, a wydłużenie to musi być uzasadnione kierownictwu z wyprzedzeniem, a nie po cichu wchłonięte przez biuro zamówień. Najtrwalszą obroną jest porównanie: koszt ewaluacji przed wdrożeniem w zestawieniu z kosztem naprawy, rozwiązania umowy lub sporu sądowego wynikającego z awarii wykrytych w trakcie użytkowania.

Drugim jest zdolność. Większość instytucji nie posiada obecnie wewnętrznej wiedzy specjalistycznej, by projektować reprezentatywne warunki ewaluacji dla AI w zakresie języka migowego, a brak tej wiedzy jest często błędnie odczytywany jako powód do polegania na dokumentacji dostawcy. Dokładniej należy go odczytywać jako specyfikację zapotrzebowania na zewnętrzną zdolność ewaluacyjną.

The third is market response. Vendors accustomed to artifact based procurement may resist evaluation requirements, and some will decline to participate. Institutions should recognize that a vendor's unwillingness to be evaluated under deployment representative conditions is itself evidence, and is among the more informative signals available during acquisition.

Wdrożenie nie musi być całościowe, by było znaczące. Instytucje mogą zacząć od dodania pytań dowodowych do istniejących instrumentów przetargowych, wymagania ujawnienia warunków awarii jako kryterium reagowania, lub uzależnienia przyznania zamówienia od pomyślnej niezależnej ewaluacji. Każdy krok przesuwa zapis instytucjonalny od pewności w stronę dowodu.

Stanowisko końcowe

Przyszłość zarządzania AI nie zostanie określona przez to, która organizacja zbierze największą liczbę dokumentów zgodności. Zostanie określona przez to, które organizacje zbudują systemy zamówień zdolne do odróżnienia pewności od dowodu.

> **THE FIFTH PARAMETER**
>
> Skuteczne zarządzanie zaczyna się tam, gdzie kończy się proceduralna pewność, a zaczynają niezależne dowody.

Bibliografia

- Salamon, L. M. (red.). (2002). *Narzędzia rządzenia: Przewodnik po nowym zarządzaniu publicznym*. Oxford University Press.
- Stone, D. (2012). *Paradoks polityki: Sztuka podejmowania decyzji politycznych* (wyd. 3). W. W. Norton.
- National Institute of Standards and Technology. (2023). *Ramy zarządzania ryzykiem związanym ze sztuczną inteligencją* (AI RMF 1.0). NIST AI 100-1.
- International Organization for Standardization. (2023). ISO/IEC 42001:2023, Information technology - Artificial intelligence - Management system.
- Information Technology Industry Council. *Dobrowolny szablon dostępności produktu* (VPAT). Narzędzie raportowania zgodności z wymogami dostępności, o którym mowa w Sekcji 508 ustawy Rehabilitation Act.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 ustanawiające zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji.
- Novara Consulting Group. *The Fifth Parameter*, Issue 002, "The Procurement Trap."
- Novara Consulting Group. *The Fifth Parameter*, Issue 011 / Policy No. 2, "The Accountability Gap."

Nota autorska

Heather M. Grizzle-Odland jest założycielką i dyrektor generalną (CEO) Novara Consulting Group LLC, gdzie koncentruje się na zarządzaniu dostępnością sztucznej inteligencji, zamówieniach na rozwiązania AI dla języka migowego, odpowiedzialności instytucjonalnej oraz nadzorze nad technologią w sektorze publicznym. Jest twórczynią Sign Language Access Trust Framework™ oraz autorką The Fifth Parameter, publikacji analizującej kwestie zarządzania, które instytucje często pomijają przy ocenie nowych technologii.

Jej praca koncentruje się na dowodach, odpowiedzialności, zarządzaniu prowadzonym przez osoby Głuche oraz luce między zgodnością techniczną a rzeczywistą dostępnością.

TIPS

Know something about a sign language AI system that the public should know? Send it to tips@novaracg.com. Every tip is read by me and kept confidential. If you work in the UK, writing to us is not by itself a protected disclosure under the Public Interest Disclosure Act 1998, so before you share employer information, check your options with Protect (protect-advice.org.uk), the free whistleblowing advice line.

Jak cytować

Grizzle, H. M. (2026, July 22). Problem teatru zamówień publicznych: zapewnienie proceduralne, zapewnienie dowodowe i zarządzanie sztuczną inteligencją w obszarze dostępności. Novara Consulting Group. https://doi.org/10.5281/zenodo.23003831